

KEIKALLA

SILVER STAR – TANSSIMUSIIKIN HOPEATÄHDET

SILVER STAR 1957

*Pentti Myllykangas – basso, Matti Leppäniemi – trumpetti, Markku Leppäniemi – rummut,
Timo Järvelä – hanuri, Aimo Järvelä - vibrafoni*

KEIKALLA

ALKU

Tarina alkoi elokuussa 1957. Olin Kairelan rannassa poikien kanssa aikaa tappamassa, kun Pentti (Mylykangas) ja Matti (Leppäniemi) tulivat ilmoittamaan valinnastani perustettavan yhtyeen rumpaliksi. Valintaan ei ollut muita perusteita "verenperinnön" lisäksi kuin tieto, että olin nähnyt rummut ja vähän kokeillutkin. Matti – veljeni oli ollut rumpalina kokkolalaisessa Tempo-Pojat – yhtyeessä. Muut "valintakokoukseen" osallistujat olivat Aimo Järvelä ja Timo Järvelä. Rumpujen soiton parhaan neuvon sain kuitenkin veljeltäni Maunolta: "Käytä vain paljon vispilöitä (kapuloiden asemasta), silloin ei tule niin suurta vahinkoa."

Harjoitukset aloitettiin välittömästi ja kuukauden päästä oli valmiina noin 50 kappaleen repertuaari. Lehteen pantiin ilmoitus (9.8.1957): "Uusi 5-miehininen orkesteri Silver Star ottaa vastaan soittotilauksia puhelini Kaustinen 55 kaksi soittoa". Yksi kylän harvoista puhelimista oli Timon kotona. Tanssiorkestereita ei tuolloin ollut monia ja ensimmäinen keikka tuli Toholammin nuorisoseurantalolle Lampin suojaan jo syyskuun lopulla.

Tämän jälkeen soittaminen jatkui Aimon, Matin ja Pentin armeijassa olosta johtuvaa vajaan vuoden keskeytystä lukuun ottamatta 10 vuotta. Keskeytyksen aikana ei soittoa täysin rauennut. Timo ja Markku yhdessä veljiensä Jorman (Järvelä) ja Maunun (Leppäniemi) kanssa keikkailivat harvakseltaan Timo Järvelän kvartetina.

Aloitettaessa vain Matilla oli aikaisempaa kokemusta yhtyesoitossa. Aimo oli esiintynyt erilaisissa tilaisuuksissa haitarinsa kanssa "lapsitähtenä". Muille soittaminen orkesterissa oli kokonaan uutta. Varsinaista orkesterinjohtajaa ei ollut, mutta Pentti oli ainakin "puheenjohtaja". Pentin kotona Kairelassa oli kylän paras radio, josta kuului jopa Radio Luxemburg ja Ruotsin radion Motala. Pentillä oli siten paras tuntuma trendeihin.

Alussa laulusolistia ei pidetty tarpeellisena, mutta henkisen painostuksen alla Pentti joutui laulusolistiksi, aluksi vain muutamalla kappaleella. Taisi Mattikin laulaa muutamia kappaleita.

Aloituskokoonpano pysyi sellaisenaan vuoteen 1962. Tänä aikana oli kuitenkin Timon tuuraajana hanuristina Gunnar Långbacka Teerijärveltä. Timo oli Ruotsissa tienaaamassa rahaa uuteen haitariin. Matin muuttaessa Helsinkiin tuli mukaan Orvo Rauma, alussa basistiksi ja myöhemmin rumpaliksi.

Vuoden 1961 lopussa tapahtui kokoonpanossa merkittävä muutos, kun Timo ja Markku ja myöhemmin myös Orvo lopettivat soittamisen Kaustiselta poismuuttamisen takia. Tilalle tulivat aluksi Esko Valo (haitari) ja Kari Varila (basso, laulu). Rumpaliksi tuli Orvon tilalle veljensä Seppo. Pentin ja Sepon lopettaessa yhtyeessä tuli muutamaksi vuodeksi kokoonpanoon mukaan Gustav Molander (rummut) ja Pauli Pajula (kitara, laulu). Jossain vaiheessa mukana oli vielä Harry Hagström (klarineti). Aimo oli siten ainoa alkuperäiskokoonpanon jäsen, joka jatkoi loppuun asti.

REPERTUAARI

Alussa kaikki kappaleet harjoiteltiin pelkästään korvakuulolta. Nuotinlukutaito ei ollut alussa kaksinen. Tässä olikin muistamista, sillä tavanomaisissa tansseissa tarvittiin vähintään 40 kappaletta, vaikka alkuvaiheessa kappaleet soitettiin kahteen kertaan (välillä oli "keskustelutauko"). Pikkuhiljaa repertuaari laajeni ja listalla oli kerrallaan liki kaksisataa kappaletta, jolloin voitiin peräkkäisinä iltoinakin samassa paikassa soittaa erilainen ohjelmisto ainakin pääosaltaan.

KEIKALLA

Pysyvän ohjelmiston muodostivat amerikkalaiset jatsin klassikot, tangot ja latinalaisamerikkalaiset. Vaihtuvia kappaleita olivat päivän iskelmät, jotka menivät ja tulivat. Ruotsinkielisen Pohjanmaan alueella soitimme paljon ja siihen suuntaan (Teerijärvi, Alaveteli, Kruunupyö, Pietarsaari ym.) meillä oli toimivat yhteydet. Heiltä saatiin paljon vinkkejä uusista, tulossa olevista kappaleista. Siellä kuunneltiin paljon Ruotsin radiota ja oltiin hieman ajasta edellä. Suomen radioista ei paljon tanssimusiikkia tuohon aikaan 1950-luvulla vielä kuultu. Sävelradio tuli vasta paljon myöhemmin.

”Nälän kouluttamana” nuotinlukutaito vähitellen soittajilla kehittyi sellaiseksi, että nuottien perusteella kappaleet saatiin esityskuntoon. Varsinaisia sovituksia ei tehty. Matkittiin vain radiosta tai äänilevyltä kuultuja versioita, joista porukalla neuvotellen saatiin aikaiseksi toimiva kokonaisuus. Muisti vielä silloin itse kullakin toimi. Uusien kappaleiden valinnassa oli myös korvaamaton apu alkuaikoina Kokkolan musiikkiliikkeessä myyjänä toiminut säveltäjä Erik Fordell. Uusia nuotteja haluttaessa hän soitti kappaleet läpi ja valinnat tehtiin tältä pohjalta.

SOITTIMET JA MUUT VARUSTEET

Soittimet oli hankittu jo alkuvaiheessa. Rummut ostettiin yhteisesti. Markku maksoi ne soittopalkkioista muille. Basso oli aluksi lainatavaraa, mutta myöhemmin ostettiin yhteinen basso Kaustisen Musiikinystävien laina-basson hajottua keikkamatkalla.

Jo alkuvaiheessa Timo osti haitarinsa Norrköpingistä Ruotsista. Pentti hankki c-tenorisaksofoninsa Teerijärveltä. Matilla oli jo alussa trumpetti, mutta laatu parani hänenkin ostettua myöhemmin Lauri Ojalan entisen soittimen. Jotain uutta tuolloin oli vibrafonin hankkiminen. Sen Aimo osti käytettynä Kokkolasta ja myöhemmin täysin uuden. Vibrafoni antoikin Silver Starin musiikille sittemmin oman tunnusomaisen sointinsa.

Äänentoistolaitteet olivat oma lukunsa. Ensimmäisinä kuukausina saatiin lainaksi Kaustisen Hevosjalostusyhdistyksen laitteet. Ei ollut kuitenkaan kovin elegantin oloista kun kaiuttimissa oli isoilla kirjaimilla HJY. Niinpä hankittiin yhteisesti Matin tutulta radiomekaanikko Witickiltä Kokkolasta oma vahvistin ja muut laitteet. Nykymittapuun mukaan varustus oli kuitenkin vaatimaton. Varsinainen vahvistinlaite oli pienen radion kokoinen, kaiuttimia oli kaksi. Aluksi käytössä oli yksi jalalla seisova mikrofoni, jonka ympärillä soittajat parveilivat. Mikrofonia tarvitsi lähinnä vain laulaja ja hanuristi. Vähitellen tämäkin laitteisto parani ja monipuolistui.

Kenelläkään soittajista ei ollut omaa autoa. Matkat tehtiin paikallisilla takseilla tilanteen mukaan. Jossain vaiheessa kuljettiin myös Matin myöhemmin hankkimalla Kaiserilla.

Esiintymisasut olivat lähes alusta alkaen yhtenäiset. Oli irtotakki, housut, valkoinen paita ja kravatti, helsinkiläisten esikuvien mukaan. Kokeiltiinpa ”poikkirusettiakin”, mutta se osoittautui vähän ongelmalliseksi. Yksi ja toinen vähitellen kadotti tai ”unohti” rusettinsa soittopaikalle ja näin näistä luovuttiin. Hyvänä apuna ja sponsorina oli Sulo Peltoniemen omistama Vape Oy (Oma Neula), jolta saatiin asusteita.

ESIINTYMISPAIKAT JA -TILAISUUDET

Timon kirjanpidon mukaan esiintymispaikkoja oli alkuvuosina lähes 200, eteläisin taisi olla Jurvan Säläsjärvi ja pohjoisin Kuusamo. Eräänlaisia keskittymiä oli lähikuntien lisäksi Raahen seutu,

KEIKALLA

Kalajokilaakso ja Seinäjoen seutu ja myöhemmin myös Oulu ja Kuusamo. Keski-Suomen puolella käytiin kuitenkin vain Kinnulassa Pihtiputaan Muurasjärvellä.

Alkuvuosina soitettiin paljon erilaisissa iltamissa. Useimmiten kysymyksessä oli sen ajan verosuunnittelu. Ohjelmalliset illamat, joissa oli lopuksi 1 ½ tuntia tanssia, olivat verovapaat. Ohjelmaa ei aina ollut kuin nimeksi. Tervehdyspuhe yleensä pidettiin, mutta sen jälkeen ohjelmasta vastasi suurelta osin orkesteri, runonlausunta mukaan lukien. Poliisit kävivät tarkastamassa tilanteen ja heidän lähdeytään kannettiin penkit reunoille ja tanssi voitiin aloittaa.

Alkuvuosien kokoonpano

*Pentti Myllykangas – kitara, basso, saksofoni ja myöhemmin myös laulu,
Matti Leppäniemi – trumpetti ja basso, Markku Leppäniemi – rummut,
Timo Järvelä – haitari ja basso, Aimo Järvelä – haitari, vibrafoni ja basso*

Oli toki mukana suunniteltuja ohjelmistoja ja näytelmiä, joita nuorisoseurat järjestivät. Kaustisella Kirkonkylän lisäksi ainakin Vintturin nuorisoseuralla oli usein näytelmiä, joita soittajienkin kelpasi katsoa. Urheiluseuroilla oli urheilukilpailujen jälkeen palkintojenjakoiltoja. Oma lukunsa oli siihen aikaan painikilpailut, joihin kuului taustamusiikki. Kaustisen painin "isä" Toivo Salmela tapasi kysyä: "Tulisitteko pojat taas soittamaan "pierumusiikkia"? ja usein me olimme mukana. Toisenlaisia kisoja olivat iskelmälaulukilpailut. Ainakin Kokkolan työväentalolla niitä järjestettiin ja näyttelijä Raili Veivo oli tuomarina. Päästiinpä siellä kuulemaan myös Henry Theeliä, tosin kilpailun ulkopuolella. Hän oli keikalla Kokkolan Seurahuoneella ja kävi katsastamassa tilanteet. Ei sen puoleen, säestimme myös Eino Gröniä – painikilpailussa. Hän oli Suomen kärkipään painijoita tuohon aikaan, 1950-luvun lopulla.

Silloin tällöin soitimme myös erilaisissa yksityistilaisuuksissa. Oli häitä ja pikkujouluja. Teerijärvellä kävimme myös muutamana jouluna (jouluiltana) joulujuhliissa soittamassa. Tanssia tuolloin ei saanut, mutta soitimme tausta- ja ohjelmamusiikkia. Muistan että tilaisuudet olivat lämminhenkisiä ja mukana oli kaikenikäistä väkeä.

KEIKALLA

Useimmiten soitimme kuitenkin tansseissa ja kaava oli aina sama. Alkuvalssilla aloitettiin, sitten 1,5 tunnin välein lyhyt tauko, jonka jälkeen taas aloitettiin valssilla. Lopuksi oli tunti naisille, jonka aikana kukin voi pyrkiä lähempään tuttavuuteen, sitten illan viimeinen tango ja loppuvalssi. Soittajilla alkoi tämän jälkeen soittimien ja kaluston kasaus ja "kolkko kotimatka" ahtaassa autossa.

Tanssi-iltoja tuohon aikaan olivat lauantai- ja sunnuntai-illat ja joskus myös keskiviikko. Juhla- ja rukouspäivinä ei tansseja järjestetty. Keikkoja oli kaikkiaan vuodessa vajaa 100.

MATKOILLA SATTUNUTTA

Tiet olivat Suomessa vielä 1960-luvulle asti pelkästään sorateitä ja aikaa matkoihin piti varata sen mukaan. 200 km:n matkalle aikaa tarvittiin 3-4 tuntia, kelirikkoaikoina enemmänkin ja vielä roudaukset päälle. Jonnekin Raahen seudulle mentäessä aikaa oli varattava 3-4 tunnin soittamisen lisäksi kuusi tuntia. Eli työpäivän pituudeksi tuli noin 10 tuntia. Pisin yhtäjaksoinen keikka oli juhannusaaton tanssit Jurvassa ja sitten "väliyön tanssit" Ylivieskassa ja vielä joku iltamasoitto päälle. Silloin vielä jaksoi.

Juhannusaattona 1959 meillä oli keikka Forsbyssä Pedersöressä. Meidän kannalta merkittävä asia oli, että pienemmällä lavalla soitti "kakkosbändinä" Kaustisen Purppuripelimannit. Kymmenkunta vuotta myöhemmin osat olisivat vaihtuneet.

Pitkistä ajomatkoista ja yöllä liikkumisesta huolimatta ei mainittavia onnettomuuksia sattunut. Kerran Säljesåsenilta palattaessa auto osui tiessä olevaan kuoppaan ja kattoteline irtosi ja lensi tielle. Käytössämme ollut Musiikkiseurain lainabasso hajosi käyttökelvottomaksi. Rummut säilyivät lähes ehjinä. Materiaalisesti suurin vahinko tapahtui 1960-luvun puolenvälin paikkeilla Kuusamossa, jossa Silver Starilla oli kahden peräkkäisen illan keikka. Soittimet ja muut varusteet jätettiin välipäiväksi paviiljongille, ainoastaan Valon Esko otti jostain syystä haitarinsa mukaan yöpymispaikkaan. Aamuyöstä paviiljongissa syttyi tulipalo ja se paloi maan tasalle ja sen mukana kaikki soittimet, nuotit, vahvistinlaitteet ja muut varusteet. Vakuutukset korvasivat taloudelliset menetykset, mutta uudelleen aloittaminen tuotti tietysti vaikeuksia, kun seuraavat keikat painoivat päälle viikon kuluttua.

Palkkiot eivät olleet tuolloin huimaavia. Ihan alussa maksu taisi olla 1500 - 2000 mk nokkaa kohti "nettona". Se vastaisi ehkä 40 - 50 € nykyrahassa. Sillä kuitenkin nuori mies tuohon aikaan eli mukavasti, kun aikaa muuhun ei juuri jäänyt. Vähitellen palkkiot kuitenkin paranivat.

MYÖHEMMÄT VAIHEET

Kaikki mukana olleet ovat jatkaneet soittamista myöhemminkin eri kokoonpanoissa ja eri paikkakunnilla näihin päiviin asti. Jatkoa on vaikeampi ennustaa, kun kaikki mukana olleet ovat jo yli 70-vuotiaita.

Kaustisen kansanmusiikkifestivaali on antanut sysäykseen muutamiin "uusintoihin" myös Silver Starille. Suurin into oli jo kuitenkin sammunut 1990-luvun lopulla. Harjoitukset tahtoivat jäädä vanhojen asioiden ja tapahtumien muisteluiksi. Muutamia kertoja kuitenkin keikkailtiin.

Se oli ihanaa niin kauan, kun sitä kesti.

Kesällä 2014 Seinäjoen Nurmassa
Markku Leppäniemi